

L'ONOMASTICON CATALONIÆ I LES LLIBRETES DE CAMP DE JOAN COROMINES REFERIDES ESPECIALMENT A LA CATALUNYA NORD

I. INTRODUCCIÓ

1. L'any 1999 Joan Ferrer, col·laborador i secretari de Joan Coromines durant els darrers anys de vida de l'eminent lingüista català, i concretament a l'època de redacció de l'*Onomasticon Cataloniae* (*OnCat*), va publicar un article en el qual es refereix breument a una sèrie de materials de recerca que Coromines havia deixat en gran part inèdits arran del seu traspàs a principis del 1997 (Ferrer 1999). Entre aquests materials figura una col·lecció de cinquanta-un quaderns de notes o *llibretes de camp* (*LlCamp*), tal com Coromines mateix preferia anomenar-les, en les quals es recullen en lletra d'aquest gran estudiós els resultats de les seves nombrosíssimes enquestes toponomàstiques realitzades arreu de les terres de llengua catalana, i fins i tot més enllà dels límits d'aquest territori lingüístic, aproximadament entre els anys 1925-1971 (Pujadas 1997: 61-141).

2. Tal com remarca Joan Ferrer en el treball esmentat i com van constatar els altres integrants del *scriptorium Corominianum* de Pineda de Mar (incloent-hi el qui signa aquestes ratlles) amb motiu de llur col·laboració en la redacció de l'*OnCat*, Coromines acostumava a despullar (com deia ell) les *LlCamp* traslladant-ne les dades a cèdules. Aquestes, una vegada organitzades temàticament en dossiers i incorporades als cedularis, li servien per enllestir els articles de l'*OnCat* i així mateix del *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* (*DECat*), atès que les *LlCamp* proporcionaven no solament milers de dades toponímiques i antroponímiques sinó també un gran nombre d'elements dialectals així com de la llengua comuna (*DECat*: I, x). Val a dir, però, que en realitat una part important de les dades enregistrades a les *LlCamp* mai no sembla haver estat passada a cèdules ni aprofitada per Coromines en els seus estudis lingüístics, i, per tant, aquests materials han restat inèdits fins avui.

3. Les *LlCamp*, conservades actualment a la seu de la Fundació Pere Coromines, situada a Sant Pol de Mar (Maresme), juntament amb la resta del llegat de

Joan Coromines, constitueixen una riquíssima font d'informació per a l'estudi de la llengua catalana. Tanmateix, malgrat el gran interès científic d'aquests materials, sembla que a hores d'ara el seu accés resulta complicat i que en general no es troben a l'abast del públic. A més a més, cal notar que fins i tot les dades provinents de les *LlCamp* i ja incorporades a les obres de Coromines, com ara a l'*OnCat*, sovint presenten problemes quant a la seva procedència i interpretació, tal com ha observat Joan Ferrer:

L'*OnCat* cita sovint aquestes llibretes, en alguna ocasió amb l'abreviatura Ll. (llibreta) i generalment sense cap indicació, un número aràbic o romà (número de la llibreta), i un número aràbic (pàgina de la llibreta), i en alguns casos, a continuació d'un punt, un altre número aràbic que indica la línia de la pàgina. Enloc de l'*OnCat* s'explica com cal interpretar aquestes misterioses dades, que han deixat perplex més d'un lector. (Ferrer 1999: 272, n. 1; cf. Ferrer et alii 2000: 188)

4. En el present estudi penso examinar les *LlCamp* de Joan Coromines i especialment les que corresponen a les enquestes de l'*OnCat* dutes a terme a les comarques de la Catalunya Nord els anys 1959-60, les quals ocupen quatre *LlCamp* senceres i la meitat d'una cinquena.

2. HISTÒRIA, DESCRIPCIÓ I METODOLOGIA DE LES *LLCAMP*

1. La pràctica de l'excursionisme, incloent-hi l'alpinisme, venia de molt jove en la vida de Joan Coromines. L'any 1921 s'hi va iniciar, i l'any següent, als disset anys d'edat, va pujar al Puigllançada (2406m) en l'Alt Berguedà; als vint-i-un, tot sol, va arribar al cim del Montardo aranès (2830m). Aquesta afició per l'excursionisme deu haver-li despertat l'interès per la toponomàstica, tal com observa Carles Duarte (Duarte 1977: 20-22; Pujadas 1997: 56-59). Les primeres excursions realitzades per Coromines a Catalunya deuen haver-lo orientat no només sobre la manera de fer les enquestes lingüístiques, sinó que, sens dubte, també li van proporcionar algunes dades toponomàstiques i de la llengua popular que s'incorporarien a l'*OnCat* a partir del 1931, any en què Coromines va emprendre oficialment aquesta obra (veg. altra vegada Duarte 1997; Pujadas 1997, i també *OnCat*: I, vii; Coromines 1965-70: 255-256).

2. Joan Coromines va practicar l'excursionisme d'una manera assídua durant la major part de la seva llarga vida. Àlvar Maduell ha donat notícies d'unes 1332 excursions fetes per Coromines entre els anys 1923-79 (Maduell 1997: 286), les quals no s'haurien de confondre amb les excursions realitzades expressament amb motiu

de les enquestes de l'*OnCat*.¹ És evident, però, que tant les unes com les altres, a més de complementar-se, també tenien un objectiu comú: conèixer les característiques geogràfiques, els noms de lloc tradicionals, i les modalitats dialectals de tot el domini lingüístic català (Maduell 1997: 288).

3. Com ja s'ha remarcat anteriorment, les enquestes de l'*OnCat* es troben enregistrades en cinquanta-una *LlCamp* de les quals cal distingir dues sèries: la primera, dels anys 1925-30 aproximadament, de format petit amb espiral metàl·lica i numeració àrabiga; i la segona, dels anys 1931-71 (no n'hi ha dels anys de la Guerra Civil i l'exili, és a dir del 1936 al 1952), de mida quartilla (21cm × 14cm), cosida, embolcada amb paper, i designada amb números romans (començant amb el VI) (Ferrer 1999: 269 i 272, n. 1). A la coberta de cada *LlCamp* de la segona sèrie apareix el número de la llibreta, i, en lletra de Coromines, una indicació dels anys —i sovint de les comarques o dels llocs corresponents a les enquestes—, seguida de la data en què es va despullar la *LlCamp* en qüestió.

Gràcies a l'existència d'una llista mecanografiada de les *LlCamp* («Pobles dels quals hi ha enquesta feta pel Sr. Coromines») en la qual s'indiquen les pàgines que corresponen a cada enquesta,² i, així mateix, a l'estudi biogràfic de Joan Coromines publicat el 1997 per Joan Pujadas (Pujadas 1997: 66-141), hom pot seguir de dia en dia i de municipi en municipi la trajectòria de les enquestes de l'*OnCat*.

4. Els detalls relatius a la metodologia emprada per Coromines en les seves enquestes toponomàstiques són molt coneguts, ja que Coromines mateix s'hi refereix en diversos treballs seus, com ara en l'article «L'*Onomasticon Cataloniæ*», publicat originàriament en francès l'any 1953 (Coromines 1953) i reproduït amb algunes addicions dins Coromines (1965-70: 255-270), i també parcialment i en traducció catalana dins de l'*OnCat*: I, VII-XIII). Resumint el que hi explica Coromines: el subjecte interrogat era preferiblement un pagès, un caçador o un pastor que coneixia íntimament el terme municipal incloent-hi els indrets més recòndits i la toponímia menor. L'enquesta es realitzava sempre en un lloc enlairat des d'on es podia fer un tomb circular a fi de despertar la memòria visual de l'informant. Ultra això, i en paraules de Coromines mateix:

[A] la fi de l'enquesta, es procedia a un interrogatori per grups *semàntics* (fonts, rierols, estanys, cims, cases, etc.), insistint, sobretot, en els accidents particulars més susceptibles d'esmunyir-

1. Aquest fet queda ben palès en comparar les llistes d'excursions i les dates d'aquestes dins els treballs de Maduell (1997: 313-353) i Pujadas (1997: 58-151).

2. D'aquesta llista d'enquestes, que correspon només a la segona sèrie de les *LlCamp*, en conservo una fotocòpia que Coromines va lliurar-me a Pineda de Mar cap a l'any 1990. Sembla que l'original fou mecanografiat per Àngel Satué, un ajudant de Coromines que va treballar amb ell durant molts anys gràcies a una sèrie de subvencions atorgades per l'Omnium Cultural (veg. Ferrer *et alii* 2000: 188).

se a la memòria visual (coves, gorgues, ermites, capelles annexes, etc.), cosa que forneix sempre dades suplementàries. En fi, s'acaba demanant a l'enquestat una llista, tan extensa com ho permet el seu record, dels pobles i poblets dels voltants, propers o llunyans, i dels adjectius ètnics o malnoms amb que són coneguts els habitants de cadascun d'aquests pobles.³

La informació obtinguda mitjançant les enquestes era enregistrada *in situ* per Coromines en les *LlCamp* fent servir un alfabet fonètic cursiu inventat per ell mateix a fi d'agilitar l'enregistrament de dades i alhora evitar-hi qualsevol inexactitud, especialment pel que fa a la qualitat vocàlica, a diferència del que podia esdevenir-se emprant uns signes més tradicionals amb diacrítics. A més a més, l'alfabet fonètic de Coromines tampoc no distingeix entre les oclusives i les aproximants sonores (b-β, d-δ, g-γ). Cal observar, però, que aquest sistema de transcripció original, juntament amb la lletra de Coromines i el seu costum d'abreujar (també d'una manera especial) molts mots d'ús freqüent, fan que les seves anotacions fonètiques sovint resultin d'interpretació difícil fins i tot per als seus col·laboradors, i gairebé o del tot incomprendibles per als no ensinistrats.⁴

3. LES *LLCAMP* DE LA CATALUNYA NORD

1. Les enquestes de l'*OnCat* corresponents a la Catalunya Nord foren realitzades per Coromines, i les dades toponomàstiques i dialectals van ser enregistrades en les *LlCamp* XXIII-XXVII, entre el 13 de maig del 1959 i el 31 d'agost del 1960, tal com revela la taula següent:

ENQUESTES DE L'*ONCAT* A LA CATALUNYA NORD⁵

LLCAMP	ANY(S)	DATES DE LES ENQUESTES	COMARQUES
XXIII	1959	13-15 maig, 21 maig-19 juny	Cerdanya, Conflent
XXIV	1959	21 maig-19 juny, 25-29 juny, 4-11 juliol, 17-19 juliol	Conflent, Vallespir, Rosselló
XXV	1959-60	17-19 juliol [1959] 6-8 juny, 25 juny-1 juliol [1960]	Rosselló, Conflent
XXVI	1960	31 maig-2 juny, 5-30 juliol	Rosselló, Capcir, Conflent
XXVII	1960	16-31 agost	Rosselló

3. *OnCat*: I, ix. Per a una sèrie de detalls addicionals sobre la metodologia de les enquestes toponomàstiques de Coromines, veg. Gulsoy (1964: 247-255; 1995) i Maduell (1997: 304-307).

4. Sobre el sistema cursiu de transcripció fonètica de Coromines, veg. *OnCat*: I, ix i Ferrer (1999: 269 i 275); Ferrer *et alii* (2000: 188). Tinc molt present encara un dia a Pineda de Mar, cap a principis de gener del 1991, quan, a hora baixa i havent dinat (que així eren els horaris a Can Coromines), el professor, assegut a taula i davant meu, va agafar un full de paper i un bolígraf, i, mentre prenem un cafè amb llet i conversàvem, va ensenyar-me el seu sistema de transcripció fonètica, el qual, és clar, jo havia de saber interpretar a partir d'aquell moment.

5. Cf. Pujadas (1997: 121-124).

Cal notar a més, en relació amb les enquestes de Coromines a la Catalunya Nord, que en realitat aquest erudit hi va seguir fins a cert punt les petjades del distingit filòleg i arxiver dels Pirineus Orientals, Julià Bernat Alart (Vinçà del Conflent 1824-1880), el qual va ser el precursor més important de Coromines en l'estudi de la toponímia i de la llengua històrica i actual de l'antic Comtat del Rosselló. Coromines mateix reconeix explícitament el seu gran deute científic al benemèrit estudiós vinçanenc en el Prefaci del *DECat*.⁶

3. Per tal d'il·lustrar el mètode emprat per Coromines en les seves *LlCamp* així com les riques i abundants dades lingüístiques proporcionades per aquests quaderns, a continuació transcriuré íntegrament dues de les enquestes fetes a la Catalunya Nord i concretament al terme de Cotlliure localitzat a la costa rossellonesa de la Marena entre els termes d'Argelers i Portvendres: la primera corresponent a la vila de Cotlliure mateixa, i la segona al veïnat del Rimbau situat aproximadament a un quilòmetre i mig al sud-oest d'aquesta, vora el Torrent Ravener i al límit amb el terme d'Argelers. Les enquestes esmentades deuen haver-s'hi realitzat cap a mitjan juliol del 1959 i més aviat durant els primers dies de la segona quinzena d'aquest mes.⁷

Quant als criteris seguits ací per a la transcripció de les dues enquestes esmentades, a fi de fer-ne més comprensible la lectura, les dades toponímiques i dialectals es transcriuran emprant un sistema de signes fonètics més o menys tradicional. Això no obstant, com que l'alfabet fonètic cursiu de Coromines no especifica cap diferència entre les consonants oclusives i aproximants sonores (cf. §2.4), aquestes tampoc no es distingiran ací, tot i que sembla que llur realització fonètica hauria de seguir els principis fonològics generals de la llengua.⁸ Les vocals tòniques de timbre mitjà, tan les obertes com les tancades, es transcriuen ací emprant els signes è, ò i é, ó respectivament. Cal notar finalment que les abreviatures utilitzades per Coromines es resoldran si altrament podrien resultar poc clares; les observacions escrites en prosa pel mateix estudiós es transcriuran segons l'original; s'ha prescindit

6. *DECat*: I, x. Sobre l'obra filològica de Julià Bernat Alart, veg. Vidal (1896: 87-202); Gulsoy (1979: 243-253), i Rasico (2002: 375-386).

7. Pujadas (1997: 122) ens informa que «Del 17 al 19 de juliol [Coromines] fa enquestes per a la recollida de materials toponímics i antroponímics» a una sèrie de localitats rosselloneses incloent-hi Cotlliure i el Rimbau. Tanmateix, a la coberta de la *LlCamp* XXV (la qual recull les enquestes fetes a Cotlliure i al Rimbau) apareix en lletra de Coromines: «Ll. XXV (20-VII-59 — 27-VII-1960) Rosselló, Acabada de despullar per mi mateix 22-V-68». A més, al verso de la portada de la mateixa *LlCamp* es troba un índex dels llocs on es va fer una enquesta, juntament amb les pàgines de la *LlCamp* corresponents a aquesta. Hi apareix també, i evidentment afegida posteriorment, una indicació de la data en què va fer-se cada enquesta: en el cas de Cotlliure i el Rimbau el 22-VII [1959].

8. Sembla que així devia pensar Coromines. Sobre la realització fonètica de les consonants catalanes, veg. Badia (1981: 85-107).

de les coordenades geogràfiques dels topònims; i que normalment els noms de lloc enregistrats apareixeran glossats entre parèntesis amb llur forma normativa corresponent (o si més no amb una d'aproximada).

4. LES ENQUESTES DE COTLLIURE I DEL RIMBAU (*LLCAMP XXV* [1959]: 17-27)

(pàg. 17) COTLLIURE.

Enquesta dins la Casa Comuna.

lə bílə (la Vila)

I en les muralles: əl báy dələ bílə (el Vall de la Vila)⁹

əl muré [barri], N. (el Morer)

SO: əl kəməí nòw = Rue Michelot (el Camí Nou)

əl kərré dələz ulibédəs (el Carrer de les Olivedes)

kərrək dələ kədənisə [< *Canadissa, derivat de canya?] (Còrrec de la Cadanissa)

plázə dələ bílə extrem NE (Platja de la Vila)

sòtə lúm, platja (Sota l'Om)

Carrers: ləz bispiłérəs [< espillera x bespillà 'guspira'] (les Bispilleres)¹⁰

əl kərré dələ bəłáyɾə [BELLUM AGRUM] (el Carrer de Bellaire)

lə fənélə, veinat (la Fenella)

kərré dələ mòrs (Carrer dels Morts)

kərré dələz əstábbłəs (Carrer de les Estables)

əl kəstéł i əlz gləʃísus 'glacis' (el Castell)

əl bòrə mār (el Vora Mar)

plázə dələ pòr dəbál davant el Faubourg (Platja del Port d'Avall)

Allí desemboca əl kúməʃirík (-xeric) (la Coma-xeric)

əl butigé (El Botiguer)

SE: lə bəłètə (la Valleta)

əl kərré dəbál (el Carrer d'Avall)

kərré dələ súl (Carrer del Sol)

(pàg. 18) əl bəłəstés, veinat (els Ballesters)

riu immediatament al S de la Vila: əl duí (el Duí)

S. del mateix, tòt plegat: əl pòr dəbál (gran barri) (el Port d'Avall)

əl pú dələ mutú (el Pou del Moltó)

əl pú pitít (el Pou Petit)

əl pú gròs (el Pou Gros)

əl pú dələ márrək (= Plaça 4 Setembre) (el Pou del Màrrec)

lə muládə, platja immediatament N de la Vila. S'hi fan molts musclos [doncs: d'un fr. moulice, de moule 'musclo'? O més aviat del fr. mòle 'moll'?] (La Molada)

9. Sobre el mot *vall* (m.) 'sot, fossat', veg. *DECat*: IX, 26-28, s.v. *vall*.

10. Cf. cat. dial. *bespillera* 'guspira' (*DECat*: IV, 757, s.v. *guspira*).

seca de læ rrukásə (Seca de la Rocassa)¹¹
 læ mirándə (paret des d'on miren la mar i el temps) (la Miranda)
 fɔr ['fort] dəl mirədú (-mirədó) NO de la Vila (Fort del Mirador)
 liggləzi (l'Església)
 læ rrəduriə (la Rectoria)
 lærsənál (l'Arsenal)
 əl kurriəl dəl bəws, carreró pendent (el Corriol dels Bous)
 læ pləsətə, plaça gran de la Vila (la Placeta)
 əl kríst, veinat extrem O del Port d'Avall (el Crist)
 kòrrək dəm bəws, affluent, dreta, Coma-xeric (Còrrec d'en Bous)
 lörtə (l'Horta)
 əl plá də nòr, dreta Còrrec Bous (Pla de[l] Nord?)
 Límit amb Argelers vora mar: lúlə (l'Olla)
 əl rrəbənə i máz dəl rrəbənə Riuert que forma el límit [<Riu Bener, de les vanes (?)
 o comportes? Baner = del ban? Mener = de la mina? No, ja Ravaner Capbreu 1292]
 (Torrent Ravener / Mas Ravener)
 læ kréw də læ fòrsə (la Creu de la Força)
 púdʒ dəmbélə (Puig d'Ambella)
 kəmi də kabduráts (-kədduráts) (Camí de Cal d'Orat[s])¹²
 læ krəwətə i kunsuləsyú pətít (la Creueta / [Santuari de la] Consolació Petit)

(pàg. 19) læ tənəriə, esguerra Duí (la Taneria?)
 læ turrètə (la Torreta)
 læ kréw dəl munné (la Creu del Monner)¹³
 D'allí parteix el kəmi də læ gəlérə (el Camí de la Galera)
 kəmi də læ zənótə (Camí de la Janota)
 kəmi i pún də læs kòstəs (Camí / Punt de les Costes)
 əl musèt, mas (hauria estat d'un de Mosset) (el Mosset)
 læ kəyròlə (Cadastrre: Quirolle) (la Querola)
 púdʒ uriəl (Puig Oriol)
 (ə) pədréls (Padrells)¹⁴
 kòrrək də læbəlá (Còrrec de l'Avellà)¹⁵
 læ fwéntə (sembla que no hi ha cap font) (la Fuente)
 əl pədrèt (el Pedret)
 kòl də lærkètə (Coll de l'Arqueta)
 kòl dən kælbó (Coll d'en Calbó)
 læ gəlérə (la Galera)
 əl púdʒ də læs dáynəs (el Puig de les Daines)

11. Sobre *seca* 'escull', veg. *DECat*: VII, 725, s.v. *sec*.

12. Sembla que es tracta de *Casal d'Orat* (<*Casal d'Aurat*); veg. Rasico (1995: 185).

13. Sobre *monner* < *moliner* (MOLINARIU), veg. *DECat*: V, 743, s.v. *moldre*.

14. *Padrells* < *Pradells*; veg. Rasico (1995: 192).

15. *Avellà* < ABELLIANUS; veg. Rasico (1995: 185).

kòl də mułú, ravin du Coll de Molló, affluent, dreta, Duí (Coll de Molló)
 kəmí də láygə (Camí de l'Aigua)
 Hi baixa l'aigua que ve de la fún dəŋ kəsáŋəs (Font d'en Cassanyes)
 əl rimbáw (el Rimbau) 50 habitants. 76 habitants 1946.
 Máz dəŋ (-dəl) kulumbrew No en el cadastre. (Mas d'en Colombreu)
 lə purtugézə (la Portuguesa)
 Mas d'en Galy (Mas d'en Galí)
 Mas d'en Manay
 kunsulasyú (-kunsəłəsyú) (Consolació)
 Ravin d'en Comte
 máz də lə sèrrə, dalt Consolació (Mas de la Serra)
 Full de Consolació per amunt del Rimbau
 kúmə də lə̀rət (Coma de Lleret)
 pédrəz bláŋkəs (Pedres Blanques)
 lə fəlgèrə (la Falguera)

(pàg. 20) lə zásə dəm pí (la Jassa d'en Pi)
 lə kuládə dəŋ zəwmèt (la Collada d'en Jaumet)
 Font des Allounes
 sərrád də bəłáwri (Serrat de Vallàuria)
 fún dən súrrə (Font d'en Sorra)
 máz dəm pəyré (Mas d'en Peirer)
 Cap a Portvendres, costa:
 lə səkə lárɡə (seca) (La Seca Llarga)
 ləz bətəríəs (les Bateriaes)
 əlz árbəz bláŋs, mas N (Cadastre) (els Arbres Blancs)
 kúmə sədúłə (Coma Sadolla). Segons el cadastre desembocaria a la
 plázə dəlz òlis, S de [ləz bətəríəs]
 əlz òlis, mas O. də [ləz bətəríəs]
 sant əlmə (vulgarment:) səl téms [dissimilació de Sant Elms < SANCTUS ELMUS] (Sant Elm)
 S de [sant əlmə]: lə krèw bláŋkə (la Creu Blanca).
 Límit amb Portvendres seria Camí de les Boltes (sic) (Camí de les Voltes)
 (əl sál də lə dònə prəŋʃ, esquerra Arbres Blancs, damunt el mar) (el Salt de la Dona Prenys)
 unə kərráŋkə¹⁶ 'una caletó', id. A Banyuls.
 lə kərráŋkə, particularment es diu el fòrt, a la Molada de Coma Chéric
 lə surə də lə pətriə (la Sureda de la Patria)
 kòrrək dəm bəws (cadastre Baus) (Còrrec d'en Bous)
 fún dəŋ gəldrík (Font d'en Galdric)

(pàg. 21) S de Coma-xeric: lə dáskə (la Dasca) i dagomyé (Dugommier), reducte que ha pres nom d'un general de la guerra de 1790.

16. Relacionat amb *querenca* < *quer* + *enca* (cf. sa *Clau Querenca*, Cotlliure 1292)? Veg. Rasico (1995: 187).

pútʃ pəlát (Puig Pelat)

Prop del mateix: kòl dən rrədʒát (Coll d'en Ratjat)

mas fərrèŋ (Mas Ferrenc)

sulá də málə kárə (Solà de Mala Cara)

(əl bák də málə kárə ja és de Portvendres) (el Bac de Mala Cara)

bál də pín̄təs (Vall de Pintes)

fún dən rrusakə (aigua mín[ima?]) (Font d'en Rossaca)

surèdə də lə pətríə (sobrenom d'un propietari) (Sureda d'en Patria)

lə bufárdə pujant a St. Elm (enquesta oral)

Cadastre de 1814:

a Portvendres (encara no separat):

Cap Gros, Port du Fanal, la Fugarade (lə fugərádə, enquesta oral), Cap Bearn (káb dəbiárrə), Coll de las Portes, Coll Perdigué (-gé), Coll del Mix (-itʃ)

lə kəbrérə (la Cabrera)

Quan el fanal de Biarra vos ven per la muntanya de Querroig (a tal funári)

Senyes de pescador:

Biarra pel,¹⁷

ləz məméləs (les Mamelles)

əlz məməlúns (els Mamellons)

əl kurtál pər əlnə (el Cortal per Elna)

Xinxet, cognom (escrit Xincet 1814)

Ravin de Ramonigue (serà rruməní) (Còrrec de Romani)

Ravin de Capalongue

Fort Mailly

Puig de la Grange

Coll Perdigué

Ravin del Colla font

(pàg. 22) [Informador fins ací:] Jean Alouges, 42 anys, empleat de l'Ajuntament; intel·ligent, coneixedor i molt català.

EL RIMBAU.¹⁸

Som en el turó damunt el máz də lə sèrrə (Mas de la Serra). El turó és immediatament al NNO de la ruïna del mas, al peu N del Puig de Tallafarro. A Banyuls en diuen així del máz əl surrèŋtʃ (Mas el Sorrencs?). Amb l'auto, pujant, hem passat pel kòl dəl kəlbú (Coll de Calbó) al rrimbáw (el Rimbau) i a mas pilú (Mas Piló) on habita el subjecte, que ja és d'Argeliers. Parteix: la ribera del rrəbənə (la Ribera del Ravener). Avall, vora dreta, hem vist el mas kulumbřew (Mas Colombreu), i més avall, esquerra, mas pasəláygə (Mas Passalaigua).

17. Sembla que es tracta de l'expressió *pel Biarra*, o sia, pel Cap de Biarra.

18. Cal notar que malgrat haver fet una enquesta al Rimbau (Cotlliure), aquest veïnat rossellonès no s'esmenta enlloc a l'*OnCat*, tot i que Coromines hi cita un homònim al Portús (Vallespir). Veg. *OnCat*: VI, 381-382, s.v. *Rimbau*.

O de Calbó: lə pɔrtugɛzə (la Portuguesa).

I més O əl pəɫəɾət (el Palleret).

Fins a la ribera esquerra Ravaner, enfront: mas kristínə, terme d'Argelers. (Mas Cristina)

La partió baixa cap a la kòstə rúʒə (la Costa Roja) i la túrrə dən súrrə (la Torre d'en Sorra) i desaigua a lúlə (l'Olla).

N de Coll Calbó: rúdʒ uriòl (Puig Oriol)

De Calbó cap a Mas Serra: kòl dən kəsáɲəs (Coll d'en Cassanyes)

Damunt Mas Serra, S: píʒ i fòrt də təlɤferru (Pic / Fort de Tallaferró)

Vessant E del mateix: kòl də muɫú (Coll de Molló)

(pàg. 23) Al nostre peu E: kunsuləsyú (Consolació)

D'ací cap a Cotlliure baixa la rribérə o kòrrək dəl duí (Ribera - Còrrec del Duí)

Al capdamunt: kòrrək də kunsuləsyú (Còrrec de Consolació).

Allí fún dən sulá (Font d'en Solà) o fún dəl tɛwɫə (Font del Teula)

Afluent dreta: kòrrək də kòl də muɫú (Còrrec de Coll de Molló)

E de C. Molló: rúdʒ də ləs dáɲnəs (Puig de les Daines)

E del mateix: kòl dən rrədʒát (Coll d'en Ratjat)

Més E: fòrt dugomyé (Fort Dugommier)

Més E: fòrt də saltéms (Fort de Sant Elm)

Afluent esquerra Duí: klòt dən kəɫbú (Clot d'en Calbó)

Afluent esquerra Duí més avall: klòt dən tròtə (-tròtə) (Clot d'en Trota)

Més avall: lə fɔrʒə (la Forja)

Més E: lə kruètə (la Creueta)

Vessant N de Coll Ratjat: lə ɣəlèrə (la Galera)

Dreta Duí, un poc més avall de Còrrec Molló: sántə tərèzə (capella) (Capella de Santa Teresa)

Prop Mas Serra i Coll de Molló: kəzòt dəm frèrə (Casot d'en Frere)

Prop Mas Serra i Tallaferró: kòl dəl krəstáts (Coll dels Crestats)

De Mas Serra, afluent dreta Ravaner: klòt dəm baləntí (Clot d'en Valentí) que més avall és klòt dəl máz dəm pɛɲə (mas destruït) (Clot del Mas d'en Penya)

Esquerra d'aquest: sərrát də ləs kəstyúnəs (Serrat de les Castellones?), dalt de pédrəz blánkəs (Pedres Blanques)

Afluent esquerra Còrrec Mas Penya: klòt dən rrulɫán (Clot d'en Rotllan)

(pàg. 24) S de Pedres Blanques: klòt də pédrəs blánkəs (Clot de Pedres Blanques) i fún də lə brugérə (Font de la Bruguera)

S del mateix: ləs kuládəs (les Collades)

S del mateix: əɫ zəsál dəɫs əmpriws (el Jassal dels Emprius) i fún dəɫs əmpriws (Font dels Emprius)

Més S: bák dən súrrə (Bac d'en Sorra)

S de Tallaferró: ə mədəlòk (Madaloc)

S del mateix: sərrə dəl mítʃ (Serra del Mig) entre kòl də furmigú (Coll de Formigó) i

kòl də bəláwri (Coll de Vallàuria), damunt el Mas de Vallàuria que és de Banyuls

D'allí baixant cap ací: klòt dəɫz úms (Clot dels Oms) (comença al terme d'Argelers)

lò mátə dəl pumé (la Mata del Pomer), mas (...?) d'Argelers a l'O de C. Vallauri
 Més OSO: ləs kruíləs (les Cruïlles), partió Argelers-Banyuls
 Venint: əl klòd də ləz bərnədəs (el Clot de les Vernedes) i éra də ləz bərnədəs (Era de les Vernedes). Allí comença l'aigua del Ravaner.
 Baixant: afluent esquerra Ravaner: fún i máz də turnəwłəs (a Cotlliure deien turrənwłəs) (Font i Mas de Torreneules)
 Dalt de tot, davant mateix: píɡ də salfört (Pic de Sallfort)
 I dreta, S: kəstéłsərrədílu (Castell Serradillo) a la frontera d'Espanya
 Vessant NE, davant mateix: rròk i fún dəŋ kəsájəns (Roc / Font d'en Cassanyes)
 Més cap avall: fún də lúm (Font de l'Om)
 ləs tínəz dən rréʃ (les Tines d'en Reig) Hi ficaven el vi?
 Afluent, esquerra Ravaner N de Torreneules: lə fún dəl pəstús (la Font dels Pastors)
 Més N: klòd də ləs tínəs (Clot de les Tines)
 Prop d'aquest [i] Font dels Pastors: sərrád dəl fúrn (Serrat del Forn)

(pàg. 25) Al fons de Tines: əl máz nòw (el Mas Nou)
 Esquerra Tines, serrat: əl bəłədú (Serrat del Ballador)
 I sota el mateix: lə figərásə (la Figuerassa)
 Serrat que tira N del mateix: əl gíłz bláŋs (els Guills Blancs)
 Guills espècie de roc, esberla, que salta als ulls.
 Afluent esquerra Ravaner, gran vall: bałbúnə (Vallbona).
 Veinat de Vallbona.
 Damunt del mateix, S: lə bágə (la Baga)
 Dalt del mateix: lə mátə dəl brúk (la Mata del Bruc) i lə fún də ləz ərrəls (la Font de les Arrels), əl rròk də lə fərtát (el Roc de la Fertat) 'de la frayeur' [= feredar].
 A la carena N de Sallfort: kuləd dəm bərdərol (Collet d'en Barderol)
 Més al N: púdʒrrudún (Puig Rodon)
 E. del mateix: sulá də ləs klədəs (Solà de les Cledes)
 əl rruməgé (el Romaguer)
 N. de Puig-Rodon: lə plásə dármeš (la Plaça d'Armes) o kurrál dəls pòrks (Corral dels Porcs)
 Més N: rròg dəl gòrp (Roc del Gorp)¹⁹
 Més N: lə túrrə də lə məsánə (la Torre de la Maçana)
 Turó més E: pləné də grətəłúps (Planer de Gratallops)²⁰
 Peu E del mateix: kuládə dən gəbís (Collada d'en Gabís)
 I baixant cap ací: lə kəlmíłə (la Calmilla)
 A Vallbona: kòbə də ləz ənkəntádəs (Cova de les Encantades)
 ʒəsál də bałbúnə (Jassal de Vallbona)
 Clot avall de Vallbona: əl páz əstrèt (el Pas Estret)
 Esquerra Vallbona, avall: əl pikədú (el Picador)

19. Sobre cat. dial. *gorp* < *corb* (CORVU), veg. *DECat.* II, 922-923, s.v. *corbí*.

20. Sobre cat. dial. *planer* 'planell', veg. *DECat.* VI, 580, s.v. *pla*.

lò fún dā lə bərrilə (la Font de la Barrila)
 klòd dā lə dəbèzə (Clot de la Devesa), affluent esquerra Ravaner
 əl sulà dā ləŋkínə (el Solà de l'Enquina)
 əl rròk səŋglá [RUPES SINGULARIS 'tot sol'] (el Roc Senglar)
 I arribem al mas pilú (Mas Piló).

(pàg. 26) pèŋəz nègrəs (Penyes Negres)

ləz bálməs (les Balmes)

fún dā funtəndráw (Font de Fontandrau)

rròk dā ləs kábrəs (Roc de les Cabres)

fún dā ləs kərbunérəs (Font de les Carboneres)

klòt furkát (Clot Forcat)

pləné dā ləspínəruzə (Planer de l'Espinarosa)

fún dəl rrúwrə (Font del Roure)

fún dā lə mizə pəsətə (Font de la Mitja Pesseta)

klòt i fún dəl bəkús (Clot / Font del Becós)

Tot això fa əl klòt dā ləntigə (Clot de l'Antiga). És el que baixa de la Torre de Maçana.

Al NE: kuládə dəm pərpɪnánə (Collada d'en Perpinyana)

rròk dəl dúk (Roc del Duc)

Esquerra Clot de l'Antiga: sèrrə dəl más dən sèlbə (Serra del Mas d'en Selva)

kuládə dā lə jələ (Collada de la Xela)

fún dā lə mułérə lárɡə (Font de la Mollera Llarga)²¹

Esquerra Antiga, avall: əl kəzáləs, cases velles (els Casals)

sulá dəl grəpáws (Solà dels Grapaus)²² i Mas pəsəłáyɡə (Mas Passalaigua)

Afluent esquerra Ravaner, més avall: klòt dā ləmə mòrt (Clot de l'Home Mort)

i ləs kámbrəs (les Cambres), kám dā lə kuládə (Camp de la Collada)

lə fún dəl bərn (la Font del Vern)

Prop de Mas Serra i Coll Molló: kuləd dəl bən (Collet del Vent)

Allí kəzòt dəm frérə (Casot d'en Frere)

El Clot del Mas d'en Penya és kúmə dā ləɾèt (Coma de Lleret)²³

Serrat dreta davant mateix: púdʒ dā lə səlérəs (Puig de les Saleres?)²⁴

i rròg gròs (Roc Gros)

Allí: kòbə dā ləlárt (Cova de l'Alart)

Baixant cap al Rimbau: pəmpərrúɡə (Pamparruga)

máz dən gəlí (Mas d'en Galí)

21. Sobre *mollera* 'aiguamoll', veg. *DECat*: V, 747-748, s.v. *moll*.

22. Sobre cat. dial. *grapau* 'gripau', veg. *DECat*: IV, 661, s.v. *gripau*.

23. De lectura insegura. Cf. més amunt. Sobre *Lleret* (< ladèred < ladzerédo) ILLUM ACERĒTUM 'bosc d'aurons', veg. *OnCat*: V, 64, s.v. *Lleret*.

24. De lectura insegura. Segons Coromines, *salera* 'pedra damunt la qual posen sal perquè se la mengi el bestiar' és d'ús general des de l'Empordà fins a Ribagorça i el Migjorn valencià. Veg. *DECat*: VII, 605, s.v. *sal*.

(pàg. 27) máz dən mǎráy (Mas d'en Maray)
 túrrə də lə mǎsánə (Torre de la Maçana)
 fún i klòt dən mǎráy (Font / Clot d'en Maray), afluent dreta Ravaner.
 Coll du Palat
 O del Coll de Molló: əl sǎmǎntèri dǎlz mòrus (el Cementeri dels Moros)

Carles Py, del Mas Piló del Rimbau, pastor d'uns 60 anys.

PHILIP D. RASICO
 Vanderbilt University

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA 1981: Antoni M. Badia i Margarit, *Gramàtica històrica catalana*, València, Tres i Quatre.
- COROMINES 1953: Joan Coromines, «L'Onomasticon Cataloniæ», *Onoma: Bulletin d'Information et de Bibliographie du Comité International des Sciences Onomastiques*, 4, 44-49.
- COROMINES 1965-70: Joan Coromines, *Estudis de toponímia catalana*, Barcelona, Barcino, 2 vols.
- DUARTE 1997: Carles Duarte i Montserrat, «El triomf de la voluntat», a Ferrer & Pujadas (1997: 11-52).
- FERRER 1999: Joan Ferrer, «Materials de Joan Coromines pendents d'edició, i propostes d'estudi», a *L'obra de Joan Coromines*, ed. Joan Solà, Sabadell, Fundació Caixa de Sabadell, 269-282.
- FERRER *et alii* 2000: Joan Ferrer, Josep Ferrer i Joan Pujadas, «L'Onomasticon Cataloniæ de Joan Coromines: Història i metodologia», *Braçal*, 21-22, 185-199.
- FERRER & PUJADAS 1997: *Àlbum Joan Coromines*, ed. Josep Ferrer i Joan Pujades, Barcelona, Ajuntament de Pineda de Mar-Curial Edicions Catalanes.
- GULSOY 1964: Joseph Gulsoy, «Coromines' Research for his *Onomasticon Cataloniæ*», *Hispanic Review*, 32, 247-255.
- GULSOY 1995: Joseph Gulsoy, «Alguns records del mestratge de Joan Coromines», a *Joan Coromines 90 anys*, ed. Josep Ferrer i Joan Pujadas, Barcelona, Ajuntament de Pineda de Mar-Curial, 51-53.
- GULSOY 1979: Joseph Gulsoy, «L'obra filològica de Julià Bernat Alart», a *Misc. Aramon*, I, 243-253.
- MADUPELL 1997: Àlvar Maduell, «La llarga llista de les mil excursions», a Ferrer & Pujadas (1997: 283-353).
- OnCat*: Joan Coromines, *Onomasticon Cataloniæ. Els Noms de Lloc i Noms de Persona de Totes les Terres de Llengua Catalana*, Barcelona, Curial-la Caixa, 1989-97, 8 vols.
- PUJADAS 1997: Joan Pujadas, «Notes biogràfiques», a Ferrer & Pujadas (1997: 53-176).
- RASICO 1995: Philip D. Rasico, «Toponímia històrica del terme de Cotlliure segons el Capbreu de l'any 1292», a *Hom. Badia i Margarit*, II, 183-198.
- RASICO 2002: Philip D. Rasico, «Julia Bernat Alart i la toponímia de la Catalunya Nord», a

Congrés Internacional de Toponímia i Onomàstica Catalanes, ed. Emili Casanova i Vicenç M. Rosselló, València, Universitat de València-Denes, 375-386.

VIDAL 1896: Pierre Vidal, «Notice sur la vie et les travaux de Julien Bernard Alart, ancien archiviste des Pyrénées-Orientales», a *Bulletin de la Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales*, 37, 87-202.